

5. Нестерова І.В. Договір довічного утримання (догляду) за цивільним законодавством України. І.В. Нестерова Держава та регіони. Серія: Право. – 2005. – № 2. – С. 158-159.
6. Договір довічного утримання / Великогорода Олександр Михайлович Київ – 2006/ удк 347.45/47

УДК 343

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ПРАВОТВОРЧОГО МЕХАНІЗМУ

Оверчук О.М. аспірант юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Overchuk O.M. THE ACTUAL ISSUE ON THE CONCEPT AND STRUCTURE OF THE LEGAL MECHANISM

Анотація. Метою роботи є дослідити правотворчість як одну з найважливіших різновидів юридичної діяльності. Правові приписи мають бути обумовленими культурою правотворчості та бути якісним показником рівня демократії в країні. Довести, що правотворча діяльність завжди буде найважливішим засобом управління суспільством. Методика включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків та рекомендацій. Під час дослідження використовувались наступні **методи** наукового пізнання: системний, структурний, функціональний, історично-правовий, логічний, статистичних досліджень, порівняльно-правового аналізу, прогнозування. **Результати:** в процесі дослідження визнано, що механізм правотворчості це реальна організаційна яка забезпечує здійснення правотворчості тим чи іншим способом. Механізм правотворчості сучасної держави відрізняється високим ступенем складності, різноманіттям складових його елементів, кожен із яких має певне завдання, місце та роль в процесі правотворчості. Між елементами механізму законотворчості завжди існує взаємозв'язок, взаємна узгодженість і взаємодія. В процесі дослідження встановлено, що оновлення теоретико-методологічної моделі механізму правотворчості можна визначити як науково-практичну категорію, яка відображає комплексне, системне бачення інститутів правотворення (частково правореалізації) і включає соціально-правові інструменти та засоби, що спрямовані на формування правової нормативної системи регулювання суспільних відносин. Результати дослідження може бути використано в правотворчій та правозастосовчій діяльності на різних стадіях застосування механізму правотворчості.

Ключові слова: правотворчість, механізм правотворчості, структура правотворчості, принципи правотворчого механізму.

Summary. The article explores the concept of the mechanism of lawmaking. The structure of the correcting mechanism is analyzed. The basic elements of the mechanism of law-making are highlighted.

Purpose. The purpose of the work is to study law-making as one of the most important varieties of legal activity. Legal requirements should be conditioned by the culture of law-making and be a qualitative indicator of the level of democracy in the country. Prove that law-making activity will always be the most important means of managing society.

Methodology. The methodology includes a comprehensive analysis and synthesis of available scientific and theoretical material and the formulation of relevant conclusions and recommendations. During the research, the following methods of scientific knowledge were used: systemic, structural, functional, historical-legal, logical, statistical research, comparative-legal analysis, forecasting. **Results:** in the course of the research it was recognized that the mechanism of law-making is a real organizational that ensures the implementation of law-making in one way or another. The mechanism of law-making of the modern state is distinguished by the high degree of complexity, the diversity of its constituent elements, each of which has a specific task, place and role in the process of law-making. Between elements of the mechanism of lawmaking there is always a relationship, mutual consistency and interaction. **Scientific novelty.** In the course of the research it was established that the updating of the theoretical and methodological model of the mechanism of law-making can be defined as a scientific and practical category, which reflects the complex, systematic vision of institutes of law-making (partly legalization) and includes socio-legal instruments and tools aimed at the formation of a legal regulatory system of regulation public relations. **The practical significance.** The results of the study can be used in law-making and law-enforcement activities at different stages of the application of the mechanism of law-making.

Keywords: lawmaking, the mechanism of law-making, the structure of law-making, the principles of law-making mechanism.

Постановка проблеми. Актуальним напрямком у теоретико-правовій науці є дослідження проблеми щодо питання поняття та структури правотворчого механізму. В

теорії права правотворчість слушно сприймається як одна з найважливіших різновидів юридичної діяльності. У ній знаходять своє відображення всі державою функції, що здійснює держава.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок щодо розробки цієї проблематики зробили науковці, С.С. Алексєєв, Ж.О. Дзейко, К. М. Дмитрієвцев, В.В. Копейчиков, В.В. Лазарєв, М.М. Марченко, О. В. Малько, М.Ю. Осипов, С.В. Сінюков, та інші.

Постановка завдання. Визначити чітко розуміння механізму правотворчості як сукупність засобів, що спрямовані на створення, зміну або скасування чинних норм права, тоді як механізм правового регулювання трактується в юридичній науці неоднозначно.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку вченого О. В. Малька, механізм правового регулювання – це система правових засобів, що організовані найбільш послідовним чином із метою подолання перешкод, які стоять на шляху задоволення інтересів суб'єктів права. [7, с. 137].

При цьому під перешкодою, що стоїть на шляху задоволення законних інтересів суб'єктів права, він розуміє, що саме природні та штучні труднощі, перепони, бар'єри, які гальмують за тих чи інших причин процес управління та завважають задоволенню правомірних інтересів громадян і організацій.

Вчений С. С. Алексєєв визначає механізм правового регулювання як взяті в єдності всю сукупність юридичних засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини. [2, с. 16].

Болгарський науковець Діана Ковачева визначила поняття механізму правотворчості як механізм правотворчості, що являє собою систему суб'єктів, які здійснюють правотворчу діяльність [6, с. 6]. А саме: механізм правотворчості – це система органів державної влади і управління, які володіють правом на правотворчість і правом контролю над законністю діяльності відповідних механізмів правотворчості; система, яка ґрунтується на конституційних принципах і принципах управління » [6, с. 55]. Проте, зводити механізм правотворчості тільки до системи суб'єктів правотворчості було б не зовсім правильним, оскільки він є одним із різновидів правового механізму [8, 9], який представляє собою об'єктивувати, на нормативному рівні системно організований комплекс юридичних засобів, необхідний і достатній для досягнення відповідної мети [13].

На думку М.Ю. Осипова, механізм правотворчості – це організований комплекс як юридичних, так і не юридичних засобів, що використовуються суб'єктами правотворчості з метою створення, зміни або скасування чинних норм права [13]. Ці засоби сприяють вчиненню правотворчих дій і операцій, а також і є цими правотворчими діями, комбінаціями і операціями, які сприяють досягненню мети правотворчості. Вчений називає такі елементи механізму правотворчості: засоби аналізу сучасного стану системи права; засоби, спрямовані на розробку концепції законопроекту (концептуальне проектування); засоби, що спрямовані на підготовку проектів нормативно-правових актів; засоби внесення проектів нормативно-правових актів до правотворчого органу; засоби обговорення проектів в правотворчому органі; засоби прийняття законопроекту в правотворчому органі; засоби підписання та затвердження проектів нормативно-правових актів, особливості набрання чинності нормативно правових актів [13].

На думку вченого С.В. Сінюкова, механізм правотворчості це є науково-практична категорія, яка відображає комплексне, системне бачення інститутів правотворення й включає в себе соціально-правові інструменти та засоби, що направлені на формування правової нормативної системи регулювання суспільних відносин [9, с. 7]. Далі вчений, що сучасний механізм правотворчості є широкою соціальною організацією, яка має включати такі основні компоненти правової соціалізації нормативного регулювання як: 1) принципи правотворчої політики; 2) правотворчий процес і правотворчі процедури; 3) суб'єкти правотворчості; 4) розвиток правотворчої ініціативи; 5) соціальні джерела

формування правотворчого рішення; 6) прогнозування і моніторинг реалізації нормативної системи, експертизу нормативно-правових актів і судових рішень; 7) правотворчі акти; 8) судову практику як елемент правотворчості; 9) правотворчу правосвідомість, 10) глобальні і регіональні координаційні зв'язки правотворчості. [9, с. 15]. В структурі механізму правотворчості, присутні не лише елементи, але й фактори, що впливають на механізм правотворчості (соціальні джерела формування правотворчого рішення; моніторинг реалізації нормативної системи; судова практика як елемент правотворчості; експертиза судових рішень, правотворча правосвідомість; глобальні та регіональні координаційні зв'язки правотворчості).

Вчений К. М. Дмитрієвцев вважає, що головними структурними елементами соціального механізму процесу правотворчості є сутнісні етапи правотворчості в його соціальному розрізі. При такому підході виділяються два основних, відносно самостійних блоків: механізм виявлення й обліку соціальних інтересів та механізм узгодження й поєднання соціальних інтересів [4, с. 160]. Проте в даному випадку мова йде не стільки про елементи механізму, скільки про послідовні стадії процесу створення нормативного акта.

В свою чергу, вчений А.В. Ільїн виокремлює такі елементи механізму правотворчості як принципи правотворчої діяльності; етапи та стадії правотворчого процесу; юридичну техніку.[5, с. 196].

Механізм правотворчості це реальна організаційна яка забезпечує здійснення правотворчості тим чи іншим способом. Механізм правотворчості сучасної держави відрізняється високим ступенем складності, різноманіттям складових його елементів, кожен із яких має певне завдання, місце та роль в процесі правотворчості. Між елементами механізму законотворчості завжди існує взаємозв'язок, взаємна узгодженість і взаємодія. Від наявності того чи іншого елемента залежить працездатність та ефективність механізму правотворчості.

В механізмі правотворчості можна виділити наступні елементи:

1) Суб'єкти правотворчості.

2) Принципи правотворчості – це основні започатковані ідеї, вихідні положення здійснення законотворчої діяльності, що характеризують сутність, що визначають загальні напрямки правотворчості та забезпечують його якість і ефективність. Дотримання принципів правотворчості допомагає компетентним органам уникати помилок, знижує ймовірність створення неефективних правових норм; дозволяє найбільш повно втілити волю та інтереси громадян; політику держави в законі; сприяє зростанню правової культури населення. Правотворчість досягає своїх цілей, відповідає своєму істинному призначенню лише в тому випадку, коли воно базується на апробованих практикою принципах. Принципи правотворчості складаються з основних принципів, таких як: об'єктивність, демократизм, гуманізм, науковість, правопорядок, здійсненність закону, гласність і доступність, професіоналізм, оперативність, відсутність перешкод для реалізації міжнародних договорів, членом яких є країна.

3) Правотворчі процедури, основні та факультативні стадії процесу правотворення. Правотворчий процес є порядком проведення стадій (дій), які здійснюються в певній послідовності та закріплюються нормативно для створення закону.

4) Правила, прийоми та засоби правотворчої техніки, що представляють собою певну систему вимог при підготовці та оформленні тексту проекту вцілому. В процесі створення нормативно-правового акту потрібно використовувати вироблені юридичною наукою та апробовані законотворчої практикою найбільш ефективні методи й прийоми підготовки, а також оформлення проекту, оптимального викладу його змісту, що відповідає загальноприйнятим у світі стандартам технічного його оформлення. Це означає, що правотворчість вимагає від його суб'єктів спеціальних знань, навичок володіння мистецтвом формування та формулювання.

5) Фінансування та організація, що необхідна для забезпечення правотворчої діяльності. Під організаційною силою в правотворчості ми розуміємо систему державних органів і організацій, яким надано матеріальні засоби та повноваження для виконання доручень з планування правотворчої діяльності, розробці, обговорення, прийняттю, офіційному опублікуванню та введенню в дію нормативно-правового акту. Така організаційна сила існує не лише в законодавчому органі, а й у виконавчих, судових, прокурорських та інших органах та організаціях.

Механізм правотворчості має високостабільний характер, але й сам механізм, і його елементи не залишаються незмінними. На них впливають як природна, політична, економічна, соціальна, ідеологічна, культурно-історична, релігійна, моральна середа, так і форма державного правління й форма державного устрою.

Етапи, стадії правотворчості, порядок проведення дій, юридична техніка і право різних суб'єктів на участь в цих діях є відносно стабільними. Ця стабільність важлива, тому, що якщо механізм правотворчості часто змінюється, неминуче порушується одна з найважливіших сфер діяльності держави - правотворча діяльність, ускладнюється забезпечення якості закону і, звичайно, це призводить до негативних змін в інших сферах. Не слід вважати стабільність механізму правотворчості абсолютною, так як це призвело б до жорсткості положень права та законотворчої діяльності на практиці. Необхідно постійне дослідження правотворчої практики всередині країни і в інших країнах, оскільки об'єктивно потрібно адаптація правотворчої діяльності до зміни практики управління й новим соціальним потребам. Іншими словами, стабільність механізму правотворчості не означає його незмінності, але й самі зміни повинні бути спрямовані на підвищення стабільності правового регулювання.

Висновки. На нашу думку механізм правотворчості це різновид правового механізму, який являє собою систему юридичних засобів, організовану найбільш послідовним чином і спрямовану на впорядкування суспільних відносин, що входять в предмет правового регулювання, шляхом надання їм юридичної форми за допомогою правотворчих процедур.

Механізм правотворчості можна визначити як науково-практичну категорію, яка відображає комплексне, системне бачення інститутів правотворення (частково правореалізації) і включає соціально-правові інструменти та засоби, що спрямовані на формування правової нормативної системи регулювання суспільних відносин.

Під механізмом законотворчості необхідно розуміти систему, що тісно взаємопов'язані, взаємоузгоджені та взаємодіючі засоби з процедурою, реалізованих за участю особливих суб'єктів і заснованих на специфічних принципах при дотриманні нормативних (в основному, законодавчих) правил і вимог законотворчої техніки, необхідних для забезпечення законотворчої діяльності.

Список використаних джерел

1. Конституція України. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Алексеев С.С. Теория права. – М.: Издательство БЕК, 1995. – 320 с.
3. Дзейко Ж. О. Особливості законодавчої техніки як види юридичної техніки: загальнотеоретичні аспекти. /Ж.Дзейко // Юридична техніка: Доктринальні основи та проблеми викладання: [Тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції / м. Харків 30 вересня 2015 року]; / За ред. В.Комарова, І. Шутака. – Х. Нац. юрид. унів. ім. Я. Мудрого, 2015. – С. 56-58.
4. Дмитриевцев К.Н. Процесс правотворчества в РФ : дис. канд. юрид. наук / К.Н. Дмитриевцев. – Нижний Новгород, 1994. – 224 с.
5. Ильин А.В. Право // Основы государства и права. Учеб. пособие для поступающих в вузы / под ред. Н. И. Мацнева. 3-е изд., перер. и доп. СПб.: Изд-во СПбГУ, 1998. С. 20-52.
6. Ковачева Д.А. Механизм правотворчества социалистического государства. Вопросы теории / Д.А. Ковачева. – М. : Юрид. лит., 1977. – 112 с.
7. А.В. Малько. Сравнительное правоведение: Краткий учебник. Методические рекомендации / А.В. Малько, А.Ю. Саломатин. - М.: НОРМА, 2008. - 352 с.
8. Осипов М.Ю. Механизм правотворчества и правового регулирования: понятие и соотношение // [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://conf.sfu-kras.ru>.

9. Синюков С.В. Механизм правотворчества : автореф. дис. канд. юрид. наук / С.В. Синюков. – Саратов, 2013. – 24 с.
10. Теремцова Н.В. Матеріали кращих виступів та доповідей на семінарі з предмету «Теорія права» студентів юрид.фак. Київського нац. унів. ім. Т.Шевченка. Вип. I «Теорія права та держави» //за заг. ред. Н.В. Теремцової. – Київ. Надр.ТОВ «Козарі»/ – К., 2011. – 132 с.
11. Теремцова Н.В. Актуальне питання щодо форм державного устрою: порівняльний аналіз. //Law.UA. Науково-практичний журнал № 2, 2018. Вид. Спеціалізоване видавництво «ЮНЕСКО СОЦІО». – К. 2018. – 166 с. Фахове видання.
12. Теремцова Н.В. Поняття і основні ознаки унітарної форми державного устрою. //Право, юридична наука та освіта: здобутки та перспективи (до дня народження О.Б.Костенка): //Зб. Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ. 27 квітня 2018. – Вид. «Людмила», 2018. – 191с.
13. Шундикова К.В. Правовые механизмы: основы теории / К.В. Шундикова // Государство и право. – М. : Наука, 2006. – № 12. – С. 12-21.

LEGAL RELATIONS BETWEEN THE SUBJECTS OF EDUCATIONAL SERVICES IN SOME OF EAST-EUROPEAN COUNTRIES

Okulicz-Kozaryn Walery Dr hab, MBA, Professor UP Institute of Law, Administration and Economics Pedagogical University of Cracow, Poland

Abstract. *The purpose of the research was to analyze legal relations between the subjects of educational services in some of East-European countries.*

The study was carried out since January 2016 till October 2018. The following research methods were used in the work:

- empirical methods (the study of normative legal acts and scientific-methodological literature; content analysis of scientific sources and standards for higher professional education; monitoring of publications);
- methods of theoretical analysis (comparative and retrospective one; specification and generalization; classification; induction and deduction);
- mathematical and graphical methods for data analysis of research.

The results have a very important scientific significance. As the study shows, in Eastern European countries there is a variety of options to the definition of "educational services" and the rights of consumer. Students at universities in Eastern Europe can be divided into two groups:

- subjects of educational services,
- non-subjects of educational services.

The results have a very important practical significance. The definition of "educational services" is applied only in parts of Eastern European countries. Consequently, in another part of the countries of Eastern Europe, the "educational services" can neither be provided nor received. Since it does not exist in the legal field. The expansion of the number of countries will not give us a qualitatively new result.

Keywords: *educational services, legal relations, paid educational services, educational product, customer, customer orientation.*

Introduction

The development needs of theoretical and methodological foundations of educational services management is due to a number of factors.

At the end of the 20th century, humanity was faced with a global problem of shortage of skilled personnel. The problem was exacerbated by the transition of the international community to a new qualitative state - the "information" society. The professional training received by the specialists was not enough to work with modern information technologies and social networks.

In order to determine the main directions of research in the field of higher education, the content analysis of 100 publications was performed between 2001 and 2016, which are most related to the topic of "The Challenges of Higher Education". The publications have been studied in journals, indexed in the databases SCOPUS and Web of Science. Further monitoring on this topic was carried out between 2017 and 2018.

The purpose of the content analysis was to identify centers of research activity in higher education challenges. From the list of one hundred most relevant publications, 53 publications were selected that are related to various aspects of the current study, for example, articles[1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9], etc.